

Kui Haljalas SÜTTIS VALGUS

Esimised pääsukesed

Sellel ööl Valvi peaaegu ei maganudki. Kui ta hommiku eel veidi suikus, ärkas ta juba esimese kukelaulu ajal taas ja vaatas ehmunult kella.

Kogunemiseks määratud kellajani oli aega veel üle kahe tunni, kuid kellaosutid liikusid edast, nii aeglaselt, nagu oleks neid keegi pidurdanud.

Valvi tõusis, pesi näo ja ülakeha külma veega, mis viis uneramemistuse, ning riietunud kiiresti, sammus õue.

Päike oli tõusnud üsna kõrgele ja näis, et tänane päev tuleb niisama palav kui paljud eelmisedki sellel suvel.

Ahnelt tõmbas Valvi suitsu ja imestas isegi, miks ta nii närveerib. Oli ju eilne koosolek igati õnnestunud ja küll ka tänane esimene tööpäev elektriijaama ehitusel korraldala lähed.

«Prrr...» peatus vanker, millel oli lauakoorem, Haljala külanõukogu ukse ees.

«Tere hommikust,» astus uksest sisse Ilse Meisner, «mina ja õde oleme juba lahinguvälis,» ütles ta Valville ja hõikas samas üle ukse õue: «Sina, õeke, sõida nüüd otse Varangule. Mina jään siia teisi ootama. Tuleme «krusaga» järele.» Sedamaid hakkas lauakoorem liikuma.

«Kui palju teid siis täna kokku tuleb?» küsis Valvi uudishimulikult.

«Vahest kolm-nelikümmend ikka,» kõlas vastus. Selle peale kostis Valvi ainukese sõna: «Vaata-me!»

Kuid sealt nad juba tulidki, labidad ja kangid olal — kõige ees Vahke Pärigma õde Silviõg, Linda Tambik oma noorema õega, Miralda Kaev, Linda Lukk, Aivi Saar, Alli Altmäe jt., kokku 18 noort.

Oodati veel tubli veerandtund, ja kui peale Erna Vahtra, Oie Lügimetsa ja Mainu Arnipaiga enam kedagi juurde ei tulnud, hüpati masinasse, et sõita suurele töödandritele.

«Vähe küll, aga võib-olla on Varangu ja Põdruse külanõukogu noored juba seal,» lausus Valvi pettunult, kui peale paari kohapealse elaniku rohkem juurdetulijaid ei olnudki.

Vasakul pool jõge asuv Varangu vana vesiveski, pooleldi kivi- ja pooleldi puuhoonelobudik, võttis kärarikkeid saabujaid vaikselt vas-

tu. Selle vaikusega olid ümbruskonna elanikud juba ammu harjunud. Üks kitsa Selja jõe viis paremal kaldale väike sillake, mis oli samuti ajahambast tugevasti puretud. Teisel kaldal tõusis järsk Varangu linnusemägi.

«Tööd on siin teha palju, kuid esimeseks sammuks on 130 meetrit pikkuse vee äravoolukanali süvendamine, laiendamine ja õgvendamine,» näitas sm. Marrandi vasaikul olevat väikest kraavi. «Meie planeerisime tööde tehnilise juhataja sm. Hukoviiga tulevase kanali juba ammu, milleks lõime maasse tikud.» Ta puudutas ühte neist.

Valged puupulgad olid ilmastiku mõjul juba mustaks tõmbunud, mis tõendas, et planeerimine oli ammu tehtud ja siiani puudusid vaid teo kordasaatjad, kes alles täna olid kohale ilmunud.

«Pidage meeles, et kraavi puhastamisel ja õgvendamisel tuleb täpselt kinni pidada meie märgitud plaanist ja kaevata kraav maketi järgi. Makett on selline.» Seda öeldes võttis Marrandi Hukovi käest puuliistudest valmistatud maketi, millega võis kontrollida vee tulevase äravoolukanali sügavust ja kaldakallaku langust.

«Nüüd laske käia ja pidage meeles, et see töö just kerge ei ole, sest kraavipõhi on igasugust rämpsu täis, kaldaääred aga kiviklibulised ja puujuurtest läbi põimitud.

Siin peab peale labidate kasutama veel kangi ja kirvest. Kuid küll te veendute selles ise,» lisas sm. Marrandi ja läks koos sm. Hukoviiga üle silla teisele poole jõge, et teha sealt edasisi planeerimistöid.

«Mis siis ikka, hakkame aga pih-ta,» ütles Valvi pärast hetkelist vaikust ja tundis sellel momendil kõige tugevamini, et kogu tööde edasine käik ja selle edu lasuvad nüüd täielikult temal. Tähtsa näoga mõõitis ta igale noorele kolm jooksuvat meetrit kraavikallast ja sõnas siis tõsiselt: «See on igauhe tänane päevanorm. Las Aide Mülmaa alustab esimesena. Tema on ju kommunistlike noorte organisaator ja kuulugu see au temale.»

Aide vajutas seepeale labida sisse kiviklibusse ja viskas esimese labidatäie kõrgele kraavipervele. Kohe tungisid maasse ka üle jäänud 21 labidat. Algus oli tehtud.

Palav päike kõrvetas halastamatult ja juba kümne minuti pärast lendasid poistel särgid seljast. Tüdrukud vaatasid neid kadedusega. Veel kümme minutit hoogsat tööd ja esimene takistus oligi käes. Kahel pool kraaviäärst kasvav tuhe lepravõsa ja kraaviperv oli piipejuurtest tugevasti läbi põimitud. Ilma kirvetä siin toime ei tule, aga kodunt ei osanud keegi seda kaasa võtta.

«Ega nii edasi töötada saa,» sõnas Valvi mõne aja pärast. «Mul on Varangu küla inimesed kõik tuffavad, lähen vaatan paar kirvest.»

Poole tunni pärast oli Valvi tagasi ja mitte ainult kirvestega, vaid ka kolme ümbruskonna talumehega, kes juurde tulles sõna-

sid. «Ega kirves ükski raiu, ra-jaid on ka tarvis.» Juba lange esimesed hoobid puujuurtele, pi-nes lepad sahisema. Töö arei jõudsasti ja igauks püüdis näida et ta määratud kraavilõigu õhti esimesena lõpetab.

Mäelt kostuv terav metalli-he pani keskpäeva paiku kõiki li-keks kuulutama. Ei osatud sell-põhjust leida, enne kui Valvi mä-alla laskus, ise kogu aja tra-otsast olevat rauakolakat tilistad «See tähendab, et on alanud li-natund,» ütles ta iseteadvalt, les justkui ukhe oma uuele leiu-sele.

Labidad löödi kohe maasse, i-rastati ennast jõvees ja igai-asus kodunt kaasavõetud võilei-näsima.

«Nüüd kuluku tassike piima m-jaks ära,» sõnas söögialal Ilse, Valvi tundis, nagu oleks see kri-line märkus käinud tema kui st-büülema pihta. Ta tegi, nagu i-leks seda kuulnudki, ise aga m-les, et homme peab selle vea parc-dama.

Ka teine mõte ei andnud Valv-rahugi. Miks kõik noored siiski t-le ei ilmunud? Ometi lubasid n-eilsel koosolekul kui üks mees k-hal olla. Seda asja peab veel tä-selgitama.

(Järgneb)

Kui Haljalas SÜTTIS VALGUS

E. Vaiksoo

Määratud tund lõunaks mõõdus ämruutu ja jälle helkisid kirved, kangid ning labidaterad kraaviper-vel.

«Aidel! Sa vaata, et siin kõik korras oleks, mina aga sõidan rat-taga küllasse. Vaatan õige järele, miks mõned Varangu noored tänä siia tulemata jäid.» ja juba lookles jäigras üksikul külavaheteel.

Mõõdus tubli kolm tundi, enne kui Valvi tagasi jõudis, ise omaette kirudes. Nendest pooleldi omaette õeldud katkendlikest lausetest taipasid noored, et ta oli väga pahane.

«Nagu teistel ei oleks vaja heina teha, kartuleid mullata, peenraid kiikuda või rehapulki valmistada Vahetavad elevandid sääse vastu ära. Ei saa aru suure ürituse tähtsusest,» pomises ta edasi ja hakkas siis nii hoogsalt kirvega tööle, et lepad kraavikalda aina vihisesid.

Ilse Meisner ja Leida Tambik lõpetasid oma kraaviosa esimestena ja läksid appi naabritele. Kella kaheksaks oli määratud kraavilõik täiesti puhas ja kui töödejuhataja sri Hutkov kraavi maketiga üle käis, ei olnud tal noorte töö kohta ühtegi halba sõna ütelda.

Ka veomasin oli juba saabunud, et inimesi tagasi sõidutada.

«Laske aga nüüd laul lahti. Las kuhapea!sed talunikud näevad, et «esimesed pääsukesed» oskavad ko

laulda, et töö pole neid ära väsitanud. Ehk tulevad siis homme isegi appi!» hüüdis Valvi ja varsti kõlas läbi automürina õhtuavaesse vägev «Metsa läksin ma...», mis tähistas suure ürituse esimese päeva lõppu.

«Kuidas homsega on?» küsis Valvi, kui auto Haljalas peatus «Kas tulete kõik tööle, siis teab teid planeerida?»

«Tuleme!» oli ühine vastus ja see üksainus sõna muutis Valvi meeoleulu silmanähtavalt rõõmsaks. «Niisiis — kell kaheksa nagu tä-nagi. Head õhtut,» ütles ta ja pöör-dus Miilmaa poole.

«Ma käisin tänä, nagu sa tead, Varangu külanõukogu noored läbi, lül-asiid homme tulla. Sina käi nüüd Põdruse külanõukogu noorte juures ja vaata, et nad sulle kartu-li-agusid nina ette ei too või rehapulki pähe ei loobi. Elektriijaam on tähtsam. Nii ütlegi neile.»

«Küll ma nendega hakkama saan,» lausub Aide juba minekuval-mus olles.

«Terve vald oli kokku aetud...»

See vana eesti rahvaviis kõlas laupäeva hommikul kaugele üle Halja'a aleviku. Valvi ja Aide eilne agitatsioonitöö oli vilja kandnud, sest noori oli autokast nii täis tuu-

bitud, et Valvi ise hädavaevalt peale mahtus.

«Kui Varangu noored ka tööle il-muavad, siis teeme tänä kogu ärä-voolukanali korda,» rõõmustas Val-vi autokastis kükitades ja noorte lustakat laulu kuulates.

Marrandi ja Hutkov ei olnud noortega kaasa tulnud, kuid neid polnud vajagi, sest töö oli tänä ju-ba kõigile selge ja jälle mõõtis Valvi igaihele kolm jooksvat meet-rit kraaviperve välja.

«Tähendab — Varangu külanõu-kogu noored ikka ei tulnud, nüüd jääb nende pärast viisteist meetrit kaevama, aga nii väga oleks tahtnud just tänä kogu ärä-voolukanali lõpetada, siis oleks ka homsetele talgulistele juba midagi näidata,» mõtles Valvi kraavi mõttes.

«Ahhoi!» kostis samal hetkel mäe-künkalt. Viis tütarlast ja kuus poissi vehkisid ülal teroituseks kättega ja jooksid siis täie hooga mäeküljelt alla.

Tulijateks olid Enno Varek, Vil-ma Rõivemets, Aino Pohla ja üle-jäänud, nagu selgus hiljem, olid Varangu kooli lõpuklassi õpilased. «Tulite õigel ajal. Nüüd saavad kõik varem laupäevaõhtule,» oli Va'vi rõõmus ja juhatus uustulnu-katele kohe tööjärje kätte.

«Tänä võiks ju moodustada konkreetseid brigaadid ja asuda võistlema,» esitas Aide Miilmaa

ootamatult ettepaneku. See võet: kohe elavalt vastu ja peagi oli ko-gu tööpere jaotatud nelja brigaadi.

Haljala külanõukogu noorte bri-gadiriks valiti üksmeelselt Ilse Meisner, Põdruse noorte brigadi-riks sai Leida Tambik.

Paistis, et töö läheb tänä hoog-samalt. Osalt oli see seletatav as-jaeluga, et jõuti välja leppapuhmas-tikust, mis tunduvalt kergendas tööd, teiseks andis hoogu juurde võistluse moment. Ja kui Valvi ju-ba eile tuttavaks saanud lõunakel-la tilistas, ei tahtnud keegi tööd pooleli jätta, justkui kartes, et tei-ne brigaad neist ette jõuab.

Lõpuks lepitigi kokku töötada il-ma lõunata. Saab varem sauna ja siis rahvamajasse tantsima minna.

Päike vajus madalamale, kuid ka raporteid ei tulnud kaua oodata. Esimesena teatas Leida Tambik brigaadi töö lõpetamisest.

Kõik kogunesid nüüd sillale, et oma kätetööd imetleda. Selleks oli põhjust, sest seal, kus enne look-les lepaõsastikku peitunud kõ-ver kraavike, laius nüüd üle saja meetri pikkune sirge, tulevase elektriijaama vee äravoolukanal.

Talgud

Pühapäeva hommikul kogunes komsomoli maakonnakomitee ruu-midesse ligi 30 noort. Peale maakonnakomitee töötajate oli siia tul-nud kommunistlike noori ka Rak-vere Opelajate Seminarist, Rak-vere keskkoolist, arve-ja plaanindus-tehnikumist, kooperatiivist jm., et sõita appi Haljala noortele elektri-jaama ehitama.

Maakonnakomitee sekretär Ru-

dolj Pihlakas tuli, nagu ikka, nar-raivana nõoga saali, tegi seal vee-mõned korraldused, ja õige varst vüras veomasin laulu saatel Hal-jata poole.

Kui kohale jõuti, kees Varangu ehitustandril juba kibe askeldami-nõ Kõige suuremas tööhoos oli noorte staabiülem Valvi Jõe ise kes moodustas tööbrigaade, näitas brigadiridele kätte konkreetseid töö-objektid — ja muidugi ei suutnud juurdetulnutele jätta näitamata noorte kahe päeva tööd.

Eriti uhkustas ta vanade staabi-ülema Karl Vareku ees, kes tänä oli lõpuks esimesed talunikud tal-guiele suutnud tuua.

Maakonnakomitee töötajate saa-bumisel oli pärast teroitust jälle esimene asi näidata sirget vee ärä-voolukanalit. Alles siis viis Valvi brigaadi neile määratud tööobjek-tile.

«Teile kui maakonnakomitee töö-brigaadile andsime tänaseks ka vääriilised ülesanded,» sõnas ta Pihlakale ja tundis samas imelikku erutust südames. Küllap tuli see vist sellest, et ta oli iga päev har-juurud saama ülesandeid sekretärit, nüüd aga annab ta kui peremees Pihlakale objekti kätte.

«Esmalt peate selle üle jõe viiva 2½ meetri pikkuse silla paremale ni-hutama, et teha ruumi elektriija-ma tammi pikendamiseks, ja hiljem kaevama siia tulevase turbiini jaoks süvendid.»

«Mis siis ikka! Jõudu meil on. Hakkame aga pihta,» lausub selle peale Pihlakas ja hakkas koos bri-gaadi liikmetega kohe nuputama. Kui äas neile antud ülesannet täita.

(Järgneb)

Kui Haljalas SÜTTIS VALGUS

Valvi oli vahepeal sammunud aga juba Ilse Meisneri ja Leida Tambiku brigaadi poole, kes asusid mähtaid koorima ning tammi muldkeha ehitama.

Nüüd sammus Valvi teisele poole Selja jõe Varangu linnuse tipu. Ta tahtis näha kõrgelt kogu seda askeldavat tööperet ja kontrollida, kas kõik brigaadid on ikka õigesti ära paigutatud või äkki segab üks brigaad teise tööd.

Siit kaugelt mäeotsast avanes ilur vaade alla vulisevale jõe ja selle kallaste ääres askeldavatele inimestele.

«Hei, hei, hopp!» kostis teiselt kaldalt ja üle jõe viiv raske sild hakkas kangil ja hoobade mõjul nagesedes järele andma.

Pihlaka brigaad oli asunud oma rasket ülesannet täitma. Neist veidi eemal koorisid ja tassisid mähtaid Meisneri ja Tambiku brigaadi liikmed. Valvile hakkas nüüd kohe silma, et neil puuduvad ja kanderaamid, mis tööd tunduvalt hõlbustaksid.

Falja labidaga siin enam edasi ei saa, ka kanderaame on vaja ja edaspidi vist veel väliraudteed, otustas Valvi mäelt alla laskudes, et selles suhtes Karl Varekuga nõu pidada

«Mis siis ikka, mul siin täna tõrvelt neli talutaati, kes eluaja puutööd teinud. Poole tunni jooksul on kanderaamid nagu nõiaväet valmist.» lausus Varek Valvile, kui see talle vastava palve oli esitanud.

Mõni hetk hiljem kostis mäel juba laudade saagimist ja kirvehoop. Pealegi toodi esimesed kanderaamid mähtatassijate kätte, kes selle toreda kingituse rõõmuga vastu võtsid.

Paar tundi enne lõunat märkasid jõekaldal töötavad noored mäe peal seisvat üksikut noormeest. Riidetatud oli tpo pühapäevasealt, hele pintsak seljas ja isegi lips ees. Fotoaparaadi kõlkudes külje peal tegi ta täitesulepeaga märkusi väiksesse taskuraamatusse. Siis klõpsutas paar korda fotoaparaati, tuli mäest alla, võttis ennast spordipüksteväele, teroitas lähemal töötavaid noori, haaras Miralda Kaevu käest kanderaami otsa ja asus Vaike Pärmgaga tööle.

Noored töötasid sõnalausumata edasi, kuid pihlusid alatasa uustulnuka poole. Linnamees — oli kõigi ühine otsus. Seda võis näha tema riitusest ja sellest, et ta selg oii vähe päikest näinud. Kindlasti mõni kantseleitöötaja. Aga milleks ta kui võõras siis siia appi tuli?

Paljudele juba tuttav rauhahelin teatas lõunavaheaja algust ja alles nüüd, kui Pihlakas ülal sillatotsas selga oli sirutanud, hüüdis ta imestusega uustulnuka poole:

«Vaata aga vaata, või pealinna korrespondendid ka kohale jõudnud ja nii salaja ligi hiilinud, et ei märganudki...»

Peagi oli kõigil teada, et uustulnuk on Tallinnast ajalehes «Noorte Hääli» korrespondent Ilmar Reidi.

Õhtutunnil

Pool üheksa peatus esimene uomasin Haljala rahvamaja ees ja saal täitus pikkamööda talgulistega. Võsu rahvamaja näiteringi liikmed pidid täna talgulistele esitama Hugo Raudsepa komöödia «Tagatipu-Tiisenoosen».

Nad olidki juba kohal, paigutades lavale rekvisiite. Palmse komposimoli vallakomitee sekretär Paul Saarsoo kõndis seal erutatult edasi-tagasi, kohendas ühte ja teist, läks siis näitlejatetuppa ja tuli peagi saali, justkui kedagi otsis.

«Ahaa! Siin sa oledki!» tuli tuhe õhgal sammul Valvi juurde ja vedas ta teistest eemale. «Meil juhtus väike õnnetus, ole mees ja päästa.» kõneles ta erutusega. «Üks tegelane jäi täna kaasa tulemataga, ole hea ja täida tema osa.»

Valvi ei osanud selle peale «ei» ega «jaa» öelda. Ta teadis vaid seda, et oli koolipoisipõlves proovinud kord näidendis esineda, kuid sellest ei tulnud midagi välja.

«Ei minust küll head nahka saa.» lausus ta pika vaikimise järel. «Ja üldse, mis distsipliin

lete isetegevuslaste juures valitseb?» — ägestus ta siis.

«Sul tuleb öelda vaid üks sõna ja sedagi lava taga. Uhesõnaga tuleb parajal ajal teha hobusehääli. Noh, saad aru — hobuse moodi hirnutada,» ütles Paul.

«Tont teid võtaks oma hobusega! Ma ei ole elus isegi kukehääli järele teinud, ei minust asja saa,» lausus Valvi pahaseilt ja tahtis juba kannalt ringi keerata, kuid Paul ei lasknud teda nii kergesti lahti, tiris ta lavatagusesse ruumi isetegevuslaste keskele ja tutvustas teda seal kui sõpra, kes neile hädas appi tuleb.

Kell oli juba ammu üle üheksa ja saalitäis rahvast ootas kannatamatusega etenduse algust, kuid eesriide tagant polnud kuulda ei kihku ega hahku. Rahvamaja taga lepaõsas harjutasid kaks sõpra aga juba peaaegu pool tundi.

«Proovi veel kord,» palus Paul ja selle peale kostis Valvi tugev «hahahaha». Kuid ikka polnud Paul sellega veel rahul.

«Jah, sul on õigus. Näitlejandi pole sul küll mitte suitsugi,» löi Paul pahaseilt käega ja Valvi oli juba rõõmus, et pääseb kerge nahaga. Kuid õhtul pidi ta ikkagi, selle asemel et istuda saalis Ilse kõrval, passima näitejuhi märguannet hirnutamiseks.

Näidend oli koomiline ja rahvas nceris saalis vahetpidamata. Valvit aga valdas kurbustunne, et tema seda kõike ei näe. Samas andis näitejuht märku ja Valvi hirnatas kõigest jõust.

Saalist kostis tugev naerulagin. Nagu hiljem selgus sellepärast, et Valvi oli etteastega liialt rutanud ja hirnatanud ebasobival ajal.

Näidend lõppes, kuid aplaus ei tahtnud saalis vaibuda. Näitejuhile ulatati lilli ja kui Valvi saali as-

tus, surus Ilse ka temale ühe jorjeriõie pikku. Saalist kostis sõprade naeru ja Valvile oli kõik selge. Tähendab — nad olid kuskilt juba teada saanud tema õnnetust osatäitmisest ja ta värvus üleni punaseks.

Raskused on selleks, et neid võita

Esmaspäeva hommikul oli Valvi puhuras tujus. Selleks oli kaks põhjust. Esiteks eilne vahejuhtum rahvamajas. Kuid veelgi rohkem ärritas see, et ka täna oli tööle ilmunud vaid paarkümmend tga päev töötanud noort. Vanemaid talunikke oli veelgi vähem.

«Ei. Nii see enam kesta ei või,» mõtles Valvi poolvaljusti ja, läinud juba müriseva auto juurde, ütles Miilmaale: «Aida! Täna ma teiega kaasa ei tule. Saate minutegi hakkama. Töö on teile teada. Mina aga vaatan ringi, miks nii vähe rahvast ühistööst osa võtab.»

Autojuht, kes neid sõnu oli kuulnud, tõmbas sedamaid kabiinukse kinni ja auto vuras mööda tõlmust maanteed Varangu poole.

* * *

Üksik jalgrattur sõitis maanteel. TalunikudEGA, kes talle vastu tulid, polnud tal täna tuju pikemalt juttu vesta. Ta kiirustas Põdruse külanõukogusse.

Külanõukogu uks oli kinni, kuid palkonile pääses sisse. Siin lebasid laual eilsed äraviimata kirjad ja ajalehed, mis ootasid omanikku.

«Mis see siis on?» libises imestushüüe Valvi huultelt. Laua tagumisel äärel lebasid nii tuntu, kirjutusmasinal loodud kutsekaardid.

Nüüd oli kõik selge. Külanõukogu esimese Johannes Viikmaa ei olegi nende kutseid taludesse eda-

si toimetanud. Esimesel hetkel pidi Valvi vihast lõhkema. Siis aga, ootamata külanõukogu esimehe tulekut, sõitis rattaga otsekohe valla täitevkomitee poole tagasi, et kõigest sellest valla täitevkomitee esimehe Niko'ai Luugiga tõsiselt kõnelda.

Kui ta valla täitevkomiteest helistades teada sai, et ka Varangu külanõukogu esimees Aliide Velbaum ja Ha'jala külanõukogu käskjal Linda Kuppas on kutsetega samuti talitanud, ütles ta valla täitevkomitee esimehele vaid mõne krõbedad sõnad distsipliini kohta ja hüppas ühte juhuslikult möödakihutavasse autosse, et Rakverre sõita.

«See on ju provokatsioon. Selle juhtumi paneme ajalehte, sellest peab teada saama kogu maakond — ei, terve vabariik. Sellist suurt ühtlust nurja ajada!» ei lakanud mõtte töötamast Valvi peas, kui ta linnale liginedes tuttavaid lossivaremete kontuure silmas.

Ta tormas nii suure õhinaga Pihlaka kabinetti, et oleks peaaegu «tere» unustanud ütlemata.

«Jaa, rumal lugu küll. Ma teatan sellest kohe maakonna täitevkomitee esimehele sm. Ajole ja partei maakonnakomitee sekretärile,» ütles Pihlakas, haarates juba telefonitoru.

«No nüüd aetakse kõik korda. Las söövad ise enda keedetud supi,» lausub ta telefonikõne lõppedes.

«Aga millal tulevad siis maakonna komsomolikomitee poolt lubatud teiste valdade noored appi?» esitas Valvi järsku küsimuse.

«Oota aga oota. Ega see kõik üleöö käi. Näed, eile olime teil linnanoortega abiks. Ühehommene lubas Rägavere vallakomitee sekretär Egon Kärmas teile saata üle kahe-

kümne inimese. Ole vaid mees ja võta vastu. Ka Undla, Avanduse, Paasvere, Vao ja teised komsomoli vallakomiteed tahavad lähemal ajal teile tööle tulla. Veidike vaid kannatust, noõrmees!»

Pihlaka sõnad leevendasid veidi Valvi tormakust, kuid siis tuli talle meelde eilne idee ja ta esitas uue küsimuse:

«Kas ei saaks siit helistada Kunda tsemenditehase parteiorganisatoorile? Neil on seal ehk kasutamata raudteerööpaid ja paar vagonetti. Meil läheks siis töö kümme korda kiiremini.»

«Seda võib,» sõnas Pihlakas ja võttis telefonitoru hargilt.

«No näed. Ongi kõik korras. Sõidad veel täna Kundsasse, valid rööpad ja vagonetid välja. Nad lubasid need ise homme kohale tuua. On sul veel mingid raskused?» Ja Pihlaka näole ilmus tavaline müte.

«Ei, rohkem praegu küll ei ole. Ma sõidan nüüd kohe dresiniga Kundsasse. Aga et valla täitevkomitee oma vea parandaks ja talurühad Varangule tööle saadaks!» ahvandas ta, ise juba uksele olles.

Vanad raudteerööpad ja noored mehhaanikud

Kui Valvi järgmisel hommikul jalgrattaga Varangule jõudis, märkas ta kohe, et noorte kätetööna oli liitvaval käsvanud juba peaaegu mchekõrguseks.

«Ahoi!» terovitas ta juba eemalt vanu tuttavaid ja lisas: «Aitab esisade viisil töötamisest! Homsest päevast hakkame töid mehhaniseerima.»

Noorte hämmeldunud nägudel paisis, et keegi neist polnud tema jutust aru saanud. Siis seletas Valvi lähemalt, et ta käis Kunda tehases raudteerööpaid ja vagonette valimas ning et nad ehitavad siia

paari päeva jooksul tõelise raudtee, millega töö muutub tõhusamaks ja palju kergemaks.

Alles nüüd nägi ta veidi eemal töötavaid talumehi, kes paljudest tammivärvade tugipalke tagusid.

«Ikka tulid lõpuks!» rõõmustas Valvi.

Kui töödejuhataja Hutkov oli tulevase raudtee asukoha kindlaks määranud, algas töö uue hooga. See teadmine, et homme tulevad appi ka Rägavere valla noored, tõstis veelgi tuju.

* * *

Järgmisel päeval, kui noored said vaevalt tund aega tööl olla, kostis vana vesiveski tagant automüüri nung sellele järgnes kohe kilkeid ja naeru.

«Privet rabotšemu narodu,» kõlas ülalt hõige. Valvi ei eksinud. Mõel seisis naerul sui komsomoli Rägavere vallakomitee sekretär Egon Kärmas, kes vehkis oma väli-taskuga, ja tema kõrval Vaeküla tehnikumi komsomolikomitee sekretär Paul Unt. Kokku oli neid 39 noort, neist 28 Vaeküla Mehhaniseerimistehnikumist ja 11 Mödriku Kodumajanduskoolist.

«See on hea, et tulite. Ootasime teid. Aga saage tuttavaks Haljala valla noortega.» Valvi tutvustas kõiki nimepidi, lisades omalt poolt juurde kommentaare, mis koosolijate nägudel naerumuigeteid esile kutsusid.

«Ja nüüd kohe tööle!» Valvi rääkis lühidalt tehtud ja veel eelseisvatest tööddest. Eriti rõhutas ta uue raudtee monteerimise tähtsust, mille juures tehnikumi õpilased pidid saama tööpraktikat.

Noored kodunesid ühises töös peagi üksteisega.

«Tööjõudu on nüüd tõesti küllalt, ent kui palju muresid ja askeldusi see juurde toob,» mõtiskles Valvi.

«Nõimeks paeüks tüüme!» kui kerge oli Egonil seda ütelda. Aga õomaja, toitlustamine ja ka meelelahutust peab noortele pärast tööd pakkuma.» Nende mõtetega sammus Valvi Varangu koolimaja poole.

Direktoriga oli jutt lühike. «Ootasin juba ammu, millal tulete ruume küsima,» vastas ta Valvi palvele. «Meil on maja praegu tühi, õpilased kõik vaheajal. Tooge õled sisse ja vaadake, et ruumid ise korras hoiate,» ütles direktor manitsevalt. «Ka toitu võite siin kõõgis keeta. Pada ja mõned sööginõud on olemas, kuid produktid peavad teil loomulikult endal olema,» lisas ta naeratades juurde.

Produktid. See oligi üks põhiprobleemidest, mis tuli lahendada, ja Valvi haaras laual oleva telefonitoru.

Pikk kõnelus valla parteiorganisatoori Tamme, täitevkomitee esimehe Luugi ja ka Marrandiga ei andnud soovitud tulemust. Produktide lubati küll põllumajandusühistust anda, aga mitte täna ega homme.

«Millega ma need ligemale 40 inimest siin kolm päeva ülal pean?» muretseis Valvi koolimajast lahkudes. «Ja oleks need veel üks. Juba homme lubas Undla valla komsomolikomitee sekretär Lembit Tamm tulla siia 25 noorega. Siis on mul kokku toita ja majutada juba 65 inimest.»

Vastumeelselt, kuid suure südamemurega rääkis ta sellest Kärmasse ja Undile, need aga lõhvendasid vastu: «Kartulipõllud siinsamas ligidal, kalu näkse ka jões olevat. Ju veidi soola ja tilli kuskilt uhaa huika ikka leidub.»

«Kartulipõllud jätke rahule ja üldse, küll ma kõik ise korda ajan,» pahandas Valvi, minnes üle silla Haljala noorte poole, kes olid just äsja söömise lõpetanud.

«Ma tulen teie poole ühe suure, palvega,» hõikas ta juba kaugelt. «Näete, kui palju sõpru meile appi tuli. Homme tuleb veel peaaegu sama palju lisaks. Valla põllumajandusühistu lubas alles ühehommeks produktid siia saata. Kas teil on võimalik seni kodunt midagi laenuks tuua?»

«Need pool kotti kartuleid, paar kilo liha või puud leivajahu võib küll igauks vist kodunt ära tuua,» vastas Ilse Meisner kõigi eest.

Ja ilma et keegi oleks vastu rääkinud, otsustatigi nii, et homme võtab igauks seda kaasa, mida keegi saab.

«Ilse, mul on sulle veel üks eraldi palve,» sõnas Valvi häbelikult, kui teised olid neist eemaldunud. «Meil on siin nüüd suur külaliste-pere, ma tean, et sa oskad oivaliselt keeta, ole nii hea...» Aga rohkem tal enam kõnelda ei lastud, sest Ilse vihane hääl löikas noana vahele.

«Vaata, mina olen tulnud siia elektrijaama ehitama, mitte leemekulpi liigutama — ja asi vask. Kui tahad endale kokka, siis pöördu mõne siin oleva «pruutide kooli»*) tüdrukuga poole. Las annab ka eksami ära, nagu sa raudtee ehitamise kohta poistele ütlesid.»

Valvi tundis liigagi hästi Ilse iseloomu, et alla anda. Ta teadis, et veel mõni hea sõna ja Ilse annab järele. Nii juhtus ka seekord. Kui Valvi Ilsele selgeks tegi, kui võrd tähtis on praegu hea lõunaksöök — ja Valvi oskas seda nii hästi silme ette maalida, nagu ei saakski elektrijaama enam edasi ehitada, kui Ilse kokaametist ära ütleb —, siis murdus tüdruku vastupanu ja ta nõustus.

Pärast lõunat hakkasid Vaeküla Mehhaniseerimistehnikumi õpilased Valvi meele järele oma «eksamitööga» pihta. Vanad roostetanud ja poolkõverad rööpapaarid tassiti lagedale ja hakati neid kohupealselt sepält toodud vasaratega õigeks taguma. Kuid ega see kerge töö olnud, liiatigi veel poisikeseohtu noormeestele. Prooviti üht ja teist meetodit, kuni lõpuks üks poistest käratas: «Sina, Unt, oled mete brigadir, no ütles siis nüüd, kuidas need roostetanud markonid kõige kergemini sirgeks saab.»

*) «Pruutide kooliks» nimetati to ajal maakonnas Mödriku Kodumajanduskooli, sest seal õppisid vaid tüdrukud.

(Järgneb)